

١٧/١/١٠١٣٠
١٧/١/١٣

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٠٥٥٤

دانشگاه تربیت معلم سبزوار

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه جغرافیا

پایان نامه تحصیلی دوره کارشناسی ارشد

رشته جغرافیای طبیعی

گرایش ژئومورفولوژی در برنامه ریزی محیطی

عنوان:

بررسی توانها و تنگناهای اکوتوریسم شهرستان اسفراین

استاد راهنما:

آقای دکتر علیرضا انتظاری

استاد مشاور:

آقای دکتر ابوالقاسم امیراحمدی

کتابخانه اسفرائین

۱۳۸۷ / ۱۰ / ۰۵

نگارش:

محمد ناصری

زمستان ۱۳۸۴

۱۰۵۵۱۴

تقدیرم به:

پدر و مادرم

که هر آنچه دارم از آنهاست

و همسرم

که تحمل پذیر سفتی هایم بود

و به شکوفه های زندگیم

مهسا و پویا

باسمه تعالی

شماره:
تاریخ:
پست:

صورت جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

هیأت داوران پایان نامه کارشناسی ارشد آقای خانم محترم **ناهنری** به شماره
دانشجویی ۵۰۱۳۱۰۷۱۲۵۸۲ در رشته **حرفه ای** گرایش **گرایش ژئوسرولوژی**
تحت عنوان **بررسی توانایی و بینا های آنزیم سی سی** در تاریخ **۱۳۸۵/۲/۲۹** با شماره به عدد **۱۹/۴** در **حرفه ای** و
درجه **عالی** ارزیابی نمود.

ردیف	مشخصات هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
۱	استاد راهنما	دکتر انتظاری	استادیار	
۲	استاد مشاور	دکتر ابراهیمی	مربی	
۳	استاد داور	دکتر الهی	استادیار	
۴	استاد داور	دکتر زلفی	استادیار	

تذکره: این برگه پس از تکمیل توسط هیأت داوران در نخستین صفحه پایان نامه درج می گردد.

تشکر و قدردانی:

برخود وظیفه می دانم از کلیه اساتید ارجمند و عزیزانی که در تهیه و تدوین این پایان نامه مرا یاری نمودند سپاسگذاری نمایم.

از استادان گرانقدر آقای دکتر انتظاری و آقای دکتر امیراحمدی که استاد راهنما و استاد مشاور این جانب بودند و بازحمات بی دریغ و راهنمایی های خود مرا در انجام این تحقیق یاری نمودند، تشکر و تقدیر می نمایم.

از اساتید محترم گروه آقایان دکتر اسدی، دکتر زنگنه، دکتر توفیقی و همچنین کارشناس محترم گروه آقای جمال آبادی متشکر و سپاسگذارم.

همچنین از دبیران محترم جغرافیای شهرستان اسفراین، آقایان اکرامی فرد، مبشری، مقامی و نوری نیز کمال قدردانی را دارم.

از همکاری مسئولین محترم اداره های؛ آب و فاضلاب روستایی، راه و ترابری، جهاد کشاورزی، حفاظت محیط زیست، منابع طبیعی، میراث فرهنگی و گردشگری، شهرداری، فرمانداری و تربیت بدنی شهرستان اسفراین نیز تشکر می نمایم.

در پایان از زحمات همسرم که در تایپ پایان نامه و همچنین از خواهرزاده عزیزم آقای جلال رضانی که در ترسیم جداول و نمودارها مرا یاری نمودند کمال تشکر و سپاسگذاری را دارم.

محمد ناصری

اسفند ۸۴

فهرست مطالب

مقدمه	۱
فصل اول: طرح تحقیق و چارچوب نظری طرح	
۱-۱- بیان مسئله	۵
۱-۲- ضرورت تحقیق	۵
۱-۳- اهداف تحقیق	۶
۱-۴- فرضیه های تحقیق	۷
۱-۵- روش و فرآیند تحقیق	۷
۱-۶- محدودیتهای تحقیق	۷
۱-۷- پیشینه تحقیق	۸
۱-۸-۱- تعریف اکوتوریسم	۹
فصل دوم: کلیات جغرافیایی منطقه	
۲-۱- اسفراین و تقسیمات کشوری	۱۳
۲-۲- جمعیت و مساحت شهرستان اسفراین	۱۴
۲-۳- موقعیت و حدود جغرافیایی شهرستان اسفراین	۱۵
۲-۴- ویژگی های تاریخی	۱۶
۲-۵- زمین شناسی	۱۸
۲-۵-۱- سنگهای آذرین	۱۸
۲-۵-۲- سنگهای رسوبی	۱۸
۲-۵-۲-۱- سنگهای سخت سیمانی شده	۱۸
۲-۵-۲-۲- سنگهای رسوبی آزاد یا نرم	۱۹
۲-۶- تکتونیک	۱۹
۲-۶-۱- طاقدیسها و ناودیسها	۲۰
۲-۶-۲- گسلها	۲۰
۲-۶-۳- زلزله	۲۰
۲-۷- آب و هوا	۲۳
۲-۷-۱- دما	۲۳
۲-۷-۲- زاویه تابش	۲۴
۲-۷-۳- بارش	۲۵

- ۲۶.....روزهای یخبندان.....۲-۷-۴
- ۲۷.....رطوبت نسبی.....۲-۷-۵
- ۲۸.....تبخیر.....۲-۷-۶
- ۲۸.....باد.....۲-۷-۷
- ۲۹.....طبقه بندیهای اقلیمی.....۲-۸
- ۲۹.....شرایط اقلیمی اسفراین و آسایش انسان به روش ماهانی.....۲-۹

فصل سوم: مفاهیم و مبانی نظری اکوتوریسم

- ۳۴.....اکوتوریسم، سابقه در ایران و جهان.....۳-۱
- ۳۶.....اهداف اکوتوریسم.....۳-۲

فصل چهارم: قابلیت‌های طبیعی شهرستان از دیدگاه اکوتوریسم

- ۴۲.....قابلیت‌های ژئومرفولوژیکی.....۴-۱
- ۴۲.....کوهستانها و جاذبه های آنها.....۴-۱-۱
- ۴۹.....تپه ماهورها.....۴-۱-۲
- ۴۹.....دامنه ها.....۴-۱-۳
- ۵۰.....دره ها.....۴-۱-۴
- ۵۱.....دره رودخانه روئین.....۴-۱-۴-۱
- ۶۰.....دره رودخانه بیدواز.....۴-۱-۴-۲
- ۶۵.....دره های دیگر دامنه های جنوبی رشته کوههای آلاداغ و شاه جهان.....۴-۱-۴-۳
- ۶۷.....تراسهای آبرفتی.....۴-۱-۵
- ۶۷.....تراسهای آبرفتی رودخانه بیدواز.....۴-۱-۵-۱
- ۶۸.....تراسهای آبرفتی رودخانه روئین.....۴-۱-۵-۲
- ۶۸.....دشت.....۴-۱-۶
- ۶۹.....سطوح میانکوهی.....۴-۱-۷
- ۶۹.....شوره زارها و مناطق تبخیری.....۴-۱-۸
- ۷۰.....مخروط افکنه ها.....۴-۱-۹
- ۷۱.....اشکال کارستی.....۴-۱-۱۰
- ۷۲.....چاله های بسته آهکی (پولیه).....۴-۱-۱۱
- ۷۲.....غارها.....۴-۱-۱۲
- ۷۳.....غارهای طبیعی.....۴-۱-۱۲-۱

- ۷۴..... ۲-۱۲-۱-۴- شکل غارها
- ۷۴..... ۳-۱۲-۱-۴- تزئینات رنگی آهکی در غارها
- ۷۵..... ۱۳-۱-۴- غارهای اسفراین
- ۷۸..... ۲-۴- قابلیت‌های زیستی
- ۷۸..... ۱-۲-۴- مناطق حفاظت شده
- ۷۸..... ۱-۱-۲-۴- منطقه حفاظت شده ساریگل
- ۸۵..... ۲-۱-۲-۴- منطقه حفاظت شده سالوک
- ۹۰..... ۲-۲-۴- پوشش گیاهی
- ۹۱..... ۱-۲-۲-۴- گیاهان دارویی منطقه
- ۹۴..... ۲-۲-۴- گیاهان سمی منطقه
- ۹۶..... ۳-۲-۴- جنگلهای منطقه سالوک
- ۹۶..... ۲-۳-۴- درختان کهنسال (میراثی تاریخی و جاذبه طبیعی)
- ۱۰۰..... ۴-۲-۴- تنوع جانوری شهرستان اسفراین
- ۱۰۰..... ۱-۴-۲-۴- مارها
- ۱۰۳..... ۲-۴-۲-۴- قوچ و میش اورپال
- ۱۰۳..... ۳-۴-۲-۴- آهو
- ۱۰۳..... ۴-۴-۲-۴- پازن یا کل
- ۱۰۴..... ۵-۴-۲-۴- خوکها
- ۱۰۵..... ۶-۴-۲-۴- پرندگان
- ۱۰۵..... ۳-۴-۴- قابلیت های هیدرولوژیکی
- ۱۰۶..... ۱-۴-۳- رودخانه ها
- ۱۰۹..... ۲-۴-۳- آبشارها
- ۱۱۳..... ۳-۴-۴- چشمه ها

فصل پنجم: راهها و محورهای دسترسی شهرستان

- ۱۲۱..... ۱-۵- راههای ارتباطی شهرستان اسفراین
- ۱۲۸..... ۲-۵- تنگناهای مورفوزنیک جاده های اسفراین

فصل ششم: وضعیت موجود و طرح های اجرا شده در شهرستان

- ۱۳۱..... ۱-۶- طرح پارک جنگلی پلمیس اسفراین
- ۱۳۳..... ۲-۶- طرح بین راهی گراتی اسفراین- سبزوار

- ۶-۲- ورزشهای زمستانی ۱۳۶
- ۶-۳- صخره نوردی ۱۳۶
- ۶-۴- کوه پیمایی و پیاده روی ۱۳۷
- ۶-۳- ورزشهای آبی ۱۳۹

فصل هفتم: تنگناها و محدودیت های توسعه اکوتوریسم در شهرستان

- ۷-۱- تنگناهای طبیعی ۱۴۱
- ۷-۱-۱- سیلاب ۱۴۱
- ۷-۱-۲- حرکات توده ای ۱۴۲
- ۷-۱-۲-۱- لغزش ۱۴۳
- ۷-۱-۲-۲- ریزش ۱۴۵
- ۷-۲- تنگناهای انسانی ۱۴۶

فصل هشتم: نتیجه گیری و پیشنهادات

- ۸-۱- یافته های شاخص تحقیق و آزمون فرضیه ها ۱۴۹
- ۸-۲- پیشنهادات ۱۵۰
- ضمایم ۱۵۳
- منابع و مأخذ مورد استفاده

فهرست اشکال

- شکل ۱-۱ اکوتوریسم و ارتباط آن با پایداری ۱۰
- شکل ۱-۲ نقشه تقسیمات سیاسی شهرستان اسفراین ۱۴
- شکل ۲-۲ نقشه زمین شناسی اسفراین ۲۲
- شکل ۲-۳ نمودار تعداد روزهای یخبندان ۲۷
- شکل ۳-۱ نمودار رشد جهانی گردشگری ۳۵
- شکل ۳-۲ نمودار نرخ رشد جهانی گردشگری بین سالهای ۹۹-۱۹۹۸ و ۲۰۰۰-۱۹۹۹ ۳۵
- شکل ۳-۳ نمودار توزیع سهم بازار گردشگری در مناطق مختلف جهان در سال ۲۰۰۰ ۳۵
- شکل ۴-۱ نقشه توپوگرافی شهرستان اسفراین ۴۵
- شکل ۴-۲ نمودار آلتمتری حوضه روئین ۵۵
- شکل ۴-۳ نقشه دره های حوضه روئین ۵۹
- شکل ۴-۴ نمودار آلتمتری زیر حوضه بیدواز ۶۱
- شکل ۴-۵ نقشه دره های حوضه بیدواز ۶۴
- شکل ۴-۶ نقشه دسترسی به غار گسک ۷۷
- شکل ۴-۷ نقشه منطقه حفاظت شده ساریگل ۸۴
- شکل ۴-۸ نقشه منطقه حفاظت شده سالوک ۸۹
- شکل ۴-۹ نقشه پوشش گیاهی اسفراین ۹۹
- شکل ۴-۱۰ نقشه دسترسی به آبشار توی و آبشار زاری ۱۱۰
- شکل ۴-۱۱ نقشه دسترسی به آبشار ایزی ۱۱۲
- شکل ۵-۱ نقشه محورهای دسترسی شهرستان اسفراین ۱۲۳
- شکل ۵-۲ نقشه (کروکی) جاده اسفراین- شیروان به ذکر فاصله ۱۲۴
- شکل ۵-۳ نمودار فاصله کلیه روستاهای شهرستان اسفراین از مرکز شهرستان و مرکز دهستان ۱۲۵
- شکل ۶-۱ نقشه پارک تفریحی گردنه پلمیس ۱۳۳
- شکل ۶-۲ نقشه پارک بین راهی گراتی ۱۳۵
- شکل ۶-۳ نقشه مسیر مناسب برای پیاده روی شهری اسفراین ۱۳۸
- شکل ۷-۱ نقشه مناطق سیل گیر و سیل خیز شهرستان ۱۴۲
- شکل ۷-۲ نقشه مناطق لغزشی اسفراین ۱۴۴

فهرست جداول

- جدول ۱-۲ دمای ایستگاههای مختلف اسفراین ۲۴
- جدول ۲-۲ نتایج مقایسه برآوردهای بارندگی حداکثر ۲۴ و ۴۸ ساعته ایستگاه خوش با دوره های برگشت مختلف ۲۶
- جدول ۳-۲ تعداد روزهای یخبندان ۲۶
- جدول ۴-۲ متوسط سرعت باد در ایستگاه خوش ۲۸
- جدول ۵-۲ جدول آسایش ماهانی ۳۱
- جدول ۶-۲ حدود آسایش ۳۲
- جدول ۱-۳ نسبت گردشگرهای مبتنی بر طبیعت ۱۹۹۹ ۳۴
- جدول ۲-۳ امکان سنجی جاذبه های اکوتوریستی ایران ۱۳۸۳ ۳۸
- جدول ۳-۳ توزیع فراوانی وزود گردشگران به تفکیک سال ۳۹
- جدول ۱-۴ مشخصات ارتفاعات بالای ۱۰۰۰ متر شهرستان اسفراین ۴۶
- جدول ۲-۴ هیسومتری زیر حوضه روئین ۵۴
- جدول ۳-۴ توزیع مساحت با توجه به ارتفاع حوضه بیدواز ۶۱
- جدول ۴-۴ ارزش اقتصادی شکارهای منطقه بر حسب دلار برای جهانگردان خارجی ۸۸
- جدول ۵-۴ گیاهان دارویی شهرستان اسفراین ۹۲
- جدول ۶-۴ گیاهان سمی شهرستان اسفراین ۹۵
- جدول ۷-۴ مارهای شهرستان اسفراین ۱۰۱
- جدول ۸-۴ گزارش آزمون شیمیایی آب زنف ۱۱۴
- جدول ۹-۴ گزارش آزمون شیمیایی آب کلاته حیب ۱۱۵
- جدول ۱۰-۴ گزارش آزمون شیمیایی آب روستای روئین ۱۱۵
- جدول ۱۱-۴ نام و محل چشمه شهرستان اسفراین ۱۱۶
- جدول ۱۲-۴ نام چشمه های مهم مناطق حفاظت شده سالوک و ساریگل ۱۱۷
- جدول ۱۳-۴ نام و محل چشمه های حوضه بیدواز ۱۱۹
- جدول ۱-۵ نقاط سیل گیر جاده های شهرستان ۱۲۶
- جدول ۲-۵ نقاط حادثه خیز جاده های شهرستان اسفراین ۱۲۷

- عکس - ۱ - ۴۸،۹،۵۱ - دودکش جن، کوههای سالوک
- عکس - ۲ - دره توی
- عکس - ۳ - آبشار توی
- عکس - ۴ - پوشش گیاهی دره توی
- عکس - ۶ - دشت غربی اسفراین
- عکس - ۷ - مسیر پیاده روی دره توی
- عکس - ۸ - پدیده تافونی، دره توی
- عکس - ۱۰ - کوههای سالوک
- عکس - ۱۱ - قطع درختان ارس منطقه حفاظت شده سالوک
- عکس - ۱۲ - واریزه های سنگی دره توی
- عکس - ۱۳ - پوشش گیاهی سالوک
- عکس - ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴ - حوضه رودخانه روئین
- عکس - ۲۰ - دره عدم انطباق ساختمانی، شمال روستای عراقی
- عکس - ۲۲ - کوههای آلا داغ
- عکس - ۲۳ و ۳۱ - انحلال سنگهای آهکی توسط آب
- عکس - ۲۴ - زنبورداری در اسفراین
- عکس - ۲۵ - سرچشمه رودخانه بیدواز
- عکس - ۲۶ و ۳۰ - تنگ نوشیروان
- عکس - ۲۷ - غار نوشیروان
- عکس - ۲۸ - دره عراقی
- عکس - ۲۹ - کوههای بلگو
- عکس - ۳۲ - محل تلاقی دره کمرسالارو کال قریتا و با دره روئین
- عکس - ۳۳، ۳۸ - پوشش گیاهی سالوک
- عکس - ۳۴ - دره کال حمامی
- عکس - ۳۵ - پارک ۱۵۰ هکتاری امام رضا شرق اسفراین
- عکس - ۳۶ - سد بیدواز
- عکس - ۳۷ - دره ایزی
- عکس - ۴۰ - یک چشمه در روستای روئین
- عکس - ۴۲ - لغزش دره بیدواز

- عکس-۴۴- دره میام
- عکس-۴۵- درخت چنار؛ چنار سوخته روستای حسن آباد
- عکس-۴۶- تنگ دو من نیم، عبور جاده و رودخانه روئین از این تنگ
- عکس-۴۷- سیلاب رودخانه بیدواز، شمال شهر اسفراین
- عکس-۴۹- ورزش های زمستانی، کوههای پلمیس
- عکس-۵۰- چنار روستای روئین با قدمت ۸۰۰ سال
- عکس-۵۱- دره های خشک روستای محمودی
- عکس-۵۲- جابه جایی جاده در اثر لغزش؛ سنگ ریخته، ۱۸ کیلومتری اسفراین
- عکس-۵۳- تنگ دومن و نیم (سنگ ریخته) ۱۸ کیلومتری جاده اسفراین - بجنورد
- عکس-۷۵و۵۴- لغزش دره روئین، شمال روستای عراقی
- عکس-۵۵- اختلاف دامنه رو به آفتاب و پشت به آفتاب، شمال روستای عراقی
- عکس-۵۶- ریزش کوه دومن و نیم ۱۸ کیلومتری جاده اسفراین - بجنورد
- عکس-۵۷- دامنه با واریزه های فعال شمال جنوب روستای محمودی
- عکس-۵۸- مخروط افکنه ها مناسب برای کشاورزی و ایجاد تفرجگاهها، دره روئین
- عکس-۵۹- زیر حوضه محمودی یکی از زیر حوضه های اصلی رودخانه روئین
- عکس-۶۰و۶۱- جاده عراقی به روئین، خطر ریزش سنگ
- عکس-۶۱- سطوح میانکوهی (اشک میدان) ۵۵ کیلومتری شمال اسفراین
- عکس-۶۲- زمستان دره روئین، تنگی دره در این عکس کاملاً مشخص است
- عکس-۶۳- تنگ عراقی
- عکس-۶۴- سیب، محصول اصلی دره روئین
- عکس-۶۵- خم دره ۲۲ کیلومتری جاده اسفراین - بجنورد
- عکس-۶۷- تراس های آبرفتی رودخانه بیدواز، شمال روستای حسن آباد
- عکس-۶۸- مسیر های مناسب برای پیاده روی، دره روئین
- عکس-۷۰- جنگل های سالوک
- عکس-۷۱- دره بیدواز
- عکس-۷۲- خطر ریزش کوه، شمال روستای عراقی
- عکس-۷۳- تنگ دومن نیم، مناسب برای صخره نوردی
- عکس-۷۷- آبشار ایزی ۱۰ کیلومتری شرق اسفراین
- عکس-۷۸- سرو خمرهای با قدمت ۲۵۰۰ سال خیابان ولی عصر اسفراین، جنب سپاه

عکس-۷۹-روستای پلکانی روئین

عکس-۸۰-پارک قائم اسفراین

عکس-۸۱-درختان گیلاس دره محمودی

عکس-۸۲-یکی از مسیرهای پیاده روی، کوههای ساریگل

عکس-۸۳-تصویر ماهواره ای اسفراین

عکس-۸۵-تصویر ماهواره ای سد بیدواز

عکس-۸۶-آبشار ایزی (تخته سنگهای بزرگ اخیراً سقوط نموده اند)

چکیده:

این پژوهش به بررسی توانها و تنگناهای اکوتوریسم شهرستان اسفراین می پردازد. منظور از اکوتوریسم مسافرتی است که به منظور حضور در طبیعت و لذت بردن از جاذبه های آن صورت می گیرد.

کشور ایران از حیث دارا بودن جاذبه های گردشگری طبیعی جزء پنج کشور برتر دنیا است، اما از نظر توریست در ردیف ۸۹ و از نظر پذیرش گردشگر در ردیف ۷۲ قرار دارد. شهرستان اسفراین یکی از شهرهای خراسان شمالی است که به تبع ایران جاذبه های طبیعی فراوان دارد. دره های مشجر، غارها رودخانه ها، چشمه ها، آبشارها، دیواره های مرتفع، اشکال مرفولوژیکی هستند که عامل جذب گردشگر به شمار می روند. در این پژوهش جاذبه های طبیعی شهرستان به سه قسمت جاذبه های مرفولوژیکی، زیستی، هیدرولوژیکی تقسیم شده و هر کدام از آنها به تفصیل مورد بررسی قرار گرفته، سپس تنگناهای توسعه این صنعت مورد بررسی قرار گرفته است. مهمترین تنگناهای اکوتوریسم شهرستان، تنگناهای طبیعی و انسانی می باشد که تنگناهای طبیعی شامل سیل، حرکات دامنه ای (لغزش، ریزش و...)، عمیق بودن و تنگ بودن دره ها می باشد که امکان ایجاد خدمات زیربنایی اکوتوریسم را در این مناطق محدود ساخته است. تنگناهای انسانی نیز شامل نبود راههای دسترسی مناسب به مناطق طبیعی و دیدنی، بن بست بودن شهرستان و نبود زیرساختها و تاسیسات گردشگری در منطقه عنوان شده است.

برنامه ریزی صحیح و اصولی جهت بهره برداری از این جاذبه ها، سبب رشد و شکوفایی این صنعت پر درآمد، ایجاد اشتغال و کمک به توسعه پایدار این منطقه خواهد شد.

مقدمه

اینجا قرن بیست و یکم است زمان با سرعت سرسام آوری در حرکت است. علم هر روز در حال پیشرفت و تکامل، اقتصاد نیز.

صنایع اقتصادی هر روز متفاوت تر و کامل تر می شوند تا بتوانند پاسخگوی خیل عظیم انسانهایی باشد که در حال گذران زندگی هستند. صنایع پتروشیمی، نساجی، اتومبیل سازی، کشاورزی و هزاران چرخ صنعتی دیگر در حال گردش هستند تا مبادلات زندگی به هم نخورد.

در این میان صنعت نفت و خودرو جایگاه ویژه ای در جهان داشته اند. اما امروز صنعت دیگری سر برآورده که نیاز به هیچ چرخشی ندارد. صنعتی که از بدو تولد زمین تا به حال وجود داشته و وجود خواهد داشت. صنعتی که توانسته است به سرعت جایگاه نخستین مسائل اقتصادی را به خود اختصاص دهد. صنعت توریسم بی شک پدیده اقتصادی و فرهنگی قرن است.

در این میان بسیاری از کارشناسان معتقدند که اکوتوریسم و زیرشاخه های آن قابلیت رشد و توسعه بهتری نسبت به دیگر مجموعه های توریسم در ایران دارند. بنا به دلایل مختلفی اعم از محدودیتهای فرهنگی، مذهبی و اجتماعی، توریسم تفریحی که درصد عظیمی از گردشگران امروزی را تشکیل می دهد نمی تواند در ایران به جایگاه بالایی برسد. قوانین حاکم بر جامعه، مبانی فرهنگ و آداب و رسوم ایرانی این اجازه را به توریستهای تفریحی یا عشرتی نمی دهد، تا ایران را به عنوان مقصد مناسبی برای تفریح انتخاب کنند. توریسم تجاری نیز در ایران نمی تواند کمک شایانی به چرخه توریسم کند. حمل و نقل، امکانات، اقتصاد و تمهیداتی از قبیل هتل، رستوران و تفریحگاه در وضعیتی نیستند که این نوع گردشگران بتوانند براحتی با آن کنار بیایند.

توریسم فرهنگی نیز محدودیت های خاص خود را دارد، جاذبه های تاریخی و باستانی ما اغلب مورد دلخواه محققان، مردم شناسان، تاریخدانان و قشرهایی از این دست هستند که معمولاً با یک سفر می توانند به هدفشان برسند. محدود بودن بناهای باستانی که قابل بازدید برای گردشگران فرهنگی باشد نیز دلیل دیگری بر نامطمئن بودن سرمایه گذاری کلان بر روی این نوع توریست است. توریسم فرهنگی را عده ای خاص برای تکمیل تجربه انجام می دهند و درصد بسیار اندکی از آنها راغب به تکرار این گونه سفرها هستند.

اما اکوتوریسم وضعیتی متفاوت نسبت به انواع دیگر دارد. اکوتوریست ها مقید به حفظ حرمت به هنجارهای جامعه میزبان هستند و مانند سایر بخشها احتیاج به تاسیسات و امکانات، هتل های مجلل و رستورانهای لوکس ندارند و به نوعی از آن گریزانند.

اکوتوریسم از هر نوع کشاورزی سودمندتر است. اشتغال زایی اکوتوریسم سه تا ۱۵ بار بیشتر از کشاورزی است! جالب اینکه در سال های اخیر روند رشد سالانه توریسم در کلیه رشته ها تنها چهاردرصد اعلام شده در صورتی که این رقم در اکوتوریسم به ۱۰ تا ۳۰ درصد می رسد.

رشد توریسم در دهه اخیر بین چهار تا هفت درصد در نوسان خواهد بود که بخش اعظم این رشد به اکوتوریسم اختصاص دارد. بر همین اساس آمارهای سازمان جهانی جهانگردی درآمد توریسم دنیا را در سال ۲۰۱۰ یک هزار میلیارد دلار تخمین می زنند، معتقد است بخش بزرگی از آن سهم اکوتوریسم خواهد بود انتظار می رود تا یک دهه دیگر شمار طبیعت گردان که اکنون هفت درصد از کل مسافران را شامل می شود به بیش از ۲۰ درصد برسد!

دانش جغرافیا نیز توریسم را در چارچوب کلی جغرافیای انسانی اجتماعی و محیطی مورد بررسی قرار می دهد. در این ارتباط محیط های طبیعی و انسانی و جاذبه های آن از عواملی محسوب می شوند که مورد ارزیابی قرار می گیرند و هر یک نقش خود را در توسعه و رونق این صنعت ایفا می نمایند. هر یک از توانها و جاذبه های زیست محیطی که در پیوند با الگوهای تفریحی انسان هستند شکل های متفاوتی به توریسم می بخشند و موجب تنوع فراقتی و چشم اندازهای گوناگون توریستی می شوند.

در این رهگذر ژئومرفولوژی با اکوتوریسم ارتباط متقابل و تنگاتنگی می یابد، چرا که ژئومرفولوژی یکی از شاخه های علم جغرافیاست. بدیهی است که هر یک از محیط ها و نواحی، ویژگی های خاصی را از نظر امور تفریحی و تفریحی در بر دارند که می توانند نسبت به یکدیگر جاذبه ها و پتانسیل های توریستی متفاوتی داشته باشند. این تفاوتها بیش از هر چیز در چشم اندازها گوناگون ژئومرفیک نمود پیدا می نمایند، چرا که چشم اندازهای ژئومرفیک هر منطقه با منطقه دیگر متفاوت است. منابع فیزیکی زمین به همراه منابع بیولوژیکی و فرهنگی سه منبع مهم میراث بشر می باشند.

از آنجایی که منابع فیزیکی زمین همانند بخش اعظم منابع بیولوژیکی آن به شدت مورد بهره برداری اقتصادی قرار گرفته، ارزش های ذاتی آن کمتر شناسایی شده اند. این ارزش ها از نظر تنوع ژئولوژیکی بسیار قابل ملاحظه هستند. تنوع ژئولوژیکی، مفهومی جدید در بین زمین شناسان است. این مفهوم انواع موضوعات زمین شناسی، زمین ریخت شناسی، پیکر شناسی زمین، ساخت و شکل خاک، تلفیق، پروسه ها و فرآیند های زمین شناختی را شامل می شود.

همانند تنوع زیستی، تنوع ژئولوژیکی نیز به تفاوت ابعاد از نظر زمان و مکان می پردازد. به عنوان مثال علاوه بر تنوع در نوع کانی ها، صخره ها، سنگ ها، فسیل ها، ساختار و اشکال ظاهری، عوامل مهم دیگری نظیر زمان، محیط و فرآیند نیز در تنوع ژئولوژیکی نقش موثری دارند.

سطح زمین حالت دینامیکی داشته و از ۴۶۰۰ میلیون سال پیش همواره پذیرای صخره ها و سنگ های جدید و پس از مدتی شاهد نابودی آنها بوده است. دما، فشار، انواع فرسایش، پروسه های هیدرولوژیکی و پروسه های ژئولوژیکی بیرونی و درونی نقش مهمی در تولید این گوناگونی داشته اند. بنابراین به راحتی می توان به گستردگی این تنوع و همچنین در مواردی به آندمیک بودن آنها پی برد. از این رو پر واضح است که تنوع زیستی نیز کاملاً وابسته به تنوع ژئولوژیکی است. به طوری که تنوع ژئولوژیکی گواهی بر تاریخ زمین و به تبع آن شاهدی از زندگی گذشتگان، اکوسیستم ها و محیط زیست ما است. شناسایی این جاذبه ها اولین گام در راه توسعه اکوتوریسم در شهرستان خواهد بود.

فصل اول:

طرح و چارچوب نظری تحقیق

۱- طرح تحقیق

۱-۱- بیان مسئله:

اولین گام در هر پژوهشی شناخت دقیق مسئله است. پژوهشهای ژئومرفولوژی به عنوان شاخه ای از جغرافیای طبیعی از عناصر کلیدی در مراحل اولیه عمران هر ناحیه محسوب می شوند. قدر مسلم برای ارزیابی پتانسیل های اکوتوریستی یک ناحیه نیز مطالعه و بررسی زیر ساختهای ژئومرفولوژیکی آن ناحیه از عناصر مهم و کلیدی به شمار می آیند.

شهرستان اسفراین دارای مجموعه متنوعی از جاذبه های توریستی است که می تواند بعنوان یکی از قطبهای توریستی خراسان شمالی مطرح گردد. وجود کوهستانها، دشتهای، چشمه ها، آبشارها، دو منطقه حفاظت شده معروف ساریگل و سالوک و دو رودخانه بیدواز و روئین انگیزه تحقیق در خصوص اکوتوریسم این شهرستان را قوت بخشیده و می توان سوالات اساسی زیر را در این رابطه مطرح نمود.

۱- پدیده های ژئومرفولوژیکی و نواحی طبیعی که جاذبه های اکوتوریستی دارند کدامند؟

۲- نواحی مستعد برای توسعه این صنعت در سطح شهرستان کدام است؟

۳- راهکارهای لازم جهت توسعه این صنعت در سطح شهرستان چیست؟

۴- تنگناهای اکوتوریستی شهرستان چه عواملی می باشند و چه تمهیداتی می توان به کاربرد تا

جاذبه های طبیعت گردی منطقه بیشتر شود.

۱-۲- ضرورت تحقیق:

بعد از نفت در آمد جهانگردی و توریست در رتبه دوم قرار می گیرد. بنا به پیش بینی سازمان جهانگردی در سال ۲۰۲۰ میلادی ضعیف ترین و پایتترین کشورهای توریست پذیر جهان از طریق این صنعت افزون بر ۲۰ میلیارد دلار در آمد کسب خواهند کرد و جالب است بدانیم که هریک از ۱۰ شغل موجود به سفر یا توریسم مربوط است. صنعت توریسم در جهان بیش از ۸۰ میلیون نفر را به طور مستقیم و بیش از ۱۵۰ میلیون نفر را به طور غیر مستقیم در استخدام خود دارد!

به زودی هیچ منطقه ای از جهان خالی از جهانگرد نخواهد ماند حتی قطب شمال و جنوب و فضا! تنها در سال ۱۹۹۷، ۱۵۰۰۰ نفر از قطب جنوب بازدید کرده اند. در سال ۲۰۲۰ توریستها به یک میلیارد نفر خواهند رسید و در آمد حاصل از گذران تعطیلات ۱/۵ تریلیون دلار خواهد بود. از این رو می توان این سخن آقای «آتونیو سادگلیناک» دبیر کل سازمان جهانی توریسم را با اعتماد بیشتری پذیرفت که گفته است: «صنعت توریسم با تولید ۶۶۰ میلیون توریست، در سال ۲۰۰۰ به عظیم ترین صنعت آغاز قرن ۲۱ تبدیل خواهد شد.» به گفته وی در سال ۱۹۹۲ تعداد ۴۷۶ میلیون توریست به کشورهای مختلف سفر کرده اند که